

PALEOPATHOLOGIA. AZ ŐSALLATOK PATHOLÓGIÁJA. PALEOPATOLOGIE. PATOLOGIA ANIMALELOR STRĂVECHI

Tasnádi Kubacska András

Medicina Könyvkiadó, 1960.
Editura Medicina, 1960, Budapesta

Încercînd să definească noțiunea de boală, cei mai cunoscuți reprezentanți ai istoriei medicinei nu rareori au afirmat că bolile au apărut odată cu omul. Cu alte cuvinte, boala ar fi la fel de veche ca însuși omul. În valoroasa sa lucrare intitulată „Paleopatologia”, *Tasnádi Kubacska András* se ridică ferm împotriva acestei concepții fundamentale eronate și reușește să-i demaște netemeinicia. Unitatea dialectică dintre boală și sănătate nu poate fi imaginată decît ca un proces care s-a desfășurat în timp. Întocmai după cum viața în sens biologic nu începe pe pămînt o dată cu omul, tot astfel, în noțiunea de sănătate și de boală apariția lui *homo sapiens* nu constituie o piatră de hotar istorică. Omul care s-a ridicat la această condiție din regnul animal, a adus cu el o parte a bolilor așa-zise umane din lumea animalelor. Trebuie să rupem cătușele concepției statice, și să extîndem perspectivele cercetărilor noastre și asupra vestigiilor animale din cele mai vechi epoci. Pe lângă bolile omului primitiv, studierea acestei lumi cufundate aparent în oceanul timpului, constituie obiectivul științei paleopatologice. Acest material în mare parte necercetat din punct de vedere al istoriei medicinei conține epoca străveche a istoriei patologiei și fiziopatologiei.

Gîndul de a scrie această lucrare, autorul îl datorează lui *Palla Akos*, conducătorul Bibliotecii de istoria medicinei de la Budapesta.

În noua ramură a științei biologice, rolului de pionier și de inițiator i se cuvine toată cinstea și prețuirea.

Lucrarea lui *Tasnádi Kubacska András* cuprinde cunoștințele bibliografice și faptele referitoare la bolile din istoria planetei noastre, începînd de la bacteriile patogene dispărute, pînă la mamiferele arhaice de pe cea mai înaltă treaptă a dezvoltării. Această carte prelucreează din punct de vedere critic comunicările publicate sporadic, începînd din anul 1933, cînd a apărut lucrarea lui *Módie*, precum și tot materialul privitor la Ungaria, selecționînd datele necesare și utile la efectuarea cercetărilor viitoare.

Paleopatologia interesează pe medic în aceeași măsură ca și pe paleontolog. Numai colaborarea armonioasă dintre aceste două specialități poate crea și duce mai departe, imprimîndu-i amploare acestei noi ramuri a științei. Medicul, fără ajutorul paleontologului și invers paleontologul fără ajutorul medicului nu poate realiza acest scop. Cercetătorii din domeniul geografiei și al paleontologiei au descoperit materiale încă înainte de începerea cercetărilor paleopatologice propriu zise, salvîndu-le de la pierre. Ei au relatat unele rezultate ale cercetărilor arheologice care altfel nu ar fi intrat niciodată în literatura paleopatologică. Activitatea lor dă însă numai o imagine morfologică, înfățișează numai un tablou static. În ciuda celor mai bune intenții, această activitate nu a putut continua în spiritul cercetărilor de specialitate. Ba uneori prin greșelile făcute, ea constituie un obstacol în calea dezvoltării acestei ramuri științifice. Așa, de exemplu, în Franța sub înfrîngerea descoperirii lui Pasteur, s-au făcut cercetări de bacteriologie timp de decenii și a apărut chiar prima lucrare de paleobacteriologie fără însă ca la această problemă să fi contribuit măcar un singur bacteriolog. Cercetătorii nu s-au gîndit să facă o deosebire între bacteriile dispărute și bacteriile existente. Aceste eforturi naive, romantice, lipsite de orice bază reală, au necesitat o muncă oșoasă de o viață de om. Se înțelege că numai medicii și bacteriologii bine pregătiți pot să pornească această ramură științifică pe calea promovării și dezvoltării ei. „Am dorit să ușurez munca medicului — scrie autorul — cînd am adus informații corespunzătoare despre animalele care au pierit, despre împrejurările lor de viață și despre originea lor”.

Autorul evocă materialul dispărut și prezentarea lui oglîndește fidel viața, moartea, sănătatea și cele mai străvechi forme ale leziunilor, traumatismelor și bolilor. Și această

lucrare ilustrează eternul principiu pavlovist, potrivit căruia organismul trebuie privit ca un tot unitar în inseparabilă unitate cu mediul, alți în condiții normale cît și patologice.

Sistematizarea materialului prezentat în paginile cărții oferă o orientare sigură și ușoară. Cititorul răsfoiește paginile lucrării împins de o inepuizabilă dorință de a cunoaște. Așa de exp. paleopatologia vertebratelor este înfățișată în mai multe capitole: o introducere cu caracter istoric, apoi fracturile osoase, recunoașterea pe piese arheologice a fracturilor osoase de origine traumatică ce au cauzat moarte imediată, fracturi patologice survenite în urma unor cataclisme colective, mărturii ale vindecării fracturilor osoase, rămase printre vestigiile istorice străvechi și în sfîrșit cele mai vechi fracturi osoase. Obiectivele urmărite de această lucrare și metodele ei se reflectă fidel mai cu seamă în capitolul extrem de interesant intitulat „Traumatismele craniene ale ursului de peșteră și problema dextromanualității omului primitiv”. În materialul din Ungaria toate traumatismele craniene ale ursului de peșteră sînt de partea stîngă. Numărul de cazuri destul de mare (8), exclude posibilitatea unei simple coincidențe. Traumatismele se observă atît pe exemplare foarte tinere cît și pe cele senile. Aceste persoane nu luau încă parte sau nu mai puteau lua parte la luptele dintre masculi, deci traumatismele nu au această proveniență. Foarte probabil că omul primitiv ataca urșii. Vinătorul de urși stătea cu arma din silice sau cu măciuca în fața animalului. În mîna dreaptă avea arma sau dacă o ținea în ambele mîni, atunci lovitura o dădea de la dreapta, și de aceea urmele ei se văd pe craniul ursului de partea stîngă. Dextromanualitatea omului primitiv este dovedită și de desenele pe stîncă din Spania și Franța a căror tehnică este dextromanuală. Același lucru este ilustrat și de rezultatele măsurătorilor efectuate pe oasele de om din vremurile preistorice.

Trebuie să atragem însă atenția asupra unei greșeli medicale de specialitate. În capitolul despre fracturile osului priapic, observate la 160 de urși de peșteră, textul întrebunțează la pag. 169—170 ureter, în loc de uretră.

Stilul cărții este limpede, viu, plăcut. Limba autorului este bogată, expresivă și artistică. E un lucru destul de greu să prezinți conținutul unei ramuri științifice necunoscută pînă azi în cea mai mare parte. Valoarea științifică a acestei lucrări merită să fie relevată. Academia de științe din Ungaria a publicat volumul lui *Tasnádi Kubacska András* într-o serie de publicații în limbi străine. Primul volum al acestei serii a înregistrat un mare succes. Le așteptăm cu nerăbdare și pe celelalte .

P. Kótay